

Patřivale,

O europakoro centro baše minoritetengere pućipa si germaniakiri-danskakiri akciakoro orientirime centro savo so dela ekspertiza ani umal ko putaripe e konfliktongoro, kěrela buti ke relacie maškar o butipe thaj o minoritetoja. O europakoro centro baše minoritetengere pućipa ano leskoro mandato realizirinela rodlăripa, dela godi thaj informacie so si ki relacia e poziciaća ke minoritetengere pućipa. I ekspertikani grupa baše hakoja e dizutnengere si kotor e proektoskoro "Romane ekspertengere grupe baši integracia e Romengiri" so si kotor e Europakere centroskoro baše minoritetengere pućipa.

Dikhindo sa kodova, o aktuelnipa e alusaripaskere zakonipaskoro, phandindo athe thaj e debate thaj e bahania kodole planoskere. I ekspertikani grupa baše hakoja e dizutnengere kěrdă bahan bašo averipe ko Alusaripaskoro zakono rekomendacienca ke droma ko barŏvipe thaj vazdipe realnikani thaj hakojangoro multietnikano amalipe.

Aver so si e akanutne alusaripaskere modelongoro, akava bahan modelo dela:

- 12 žiperde deputatengere mandatoja baše tikneder etnikane khedina save so si garanatirime angleder;
- Putardi avazideipaskiri lista kote so o alusari ka šaj te rotakěrel o konkretikano anav e kandidateskoro;
- Mećo maškar e politikane partie save si phandle jekhe etnikane khedinaća, sar thaj mećo savo si phandlo korkori jekhe politikane partiate;
- Republika Makedonia sar jekh alusaripaskiri jekhin baše tikneder etnikane khedina;
- Alusaripaskiri lista, identikane ko nivelo e saste themakoro savi si ulavdi ke duj ulavde kotora:
 - ano jekhto te oven alusarde 20 alusaripaskere thana uzal o proporcionalnikano modelo ane 6 alusaripaskere jekhina.
 - Ano dujto kotor tari alusaripaskiri lista ka ovel e poltikane partienge e tikneder etnikane khedinengiri save so kěrena mećo baše žiperde 12 deputatengere thana.

žikobor isi tumen save te si pućipa ja pale isi tumen trubutnipe baši detalnikani prezentacia e alusaripaskere modeloske saveske so dela bahani i Ekspertikani grupa baše hakoja e dizutnengere, šaj te roden amen ki kancelaria ko Europakoro centro baše minoritetengere pućipa.

Manuš kontakstoske:

Dr. Eben Fridman; M-r Gordana Rodić, dipl. Ekon. Ibrahim Ibrahim

Adresa: Makedonia 29/4, Skopje

Tel: ++ 389 3 215 637

Fakso: ++ 389 3 215 639

E mail: ibrahimi@ecmirom.org

Xulipe

Prekal o proekto “ Ekspertikane grupe baši integracia e Romengiri”, o Europakoro centro baše minoritetengere pućipa mangela te kērel averipe e aktivnikane involviripača e Romengoro ano0 kreiripe e programengoro save si kērde e romane khedipaske ani Republika Makedonia, bareder profesionalizmo maškar e Roma, sar thaj kēripe šajdipa bašo involviripe e Romengoro ane institucie e themakere. Prekal o proekto ovela dikhlo te ovel barārdo o nivelo e integraciakoro e Romengoro ano makedonikano amalipe sar sastin, olengoro ekipiripe, resarinača te ovel kheldi efektivnikani rola ano demokratikano amalipe bazirime ko rajipe e hakoskoro, sar thaj baxtagoralo leipe than ano konkurentnikano kurko e butārne zorakoro.

I ekspertikani grupa baše hakoja e dizutnengiri ko Europakoro centro baše minoritetengere pućipa si kērdi e romane aktivistondar, studentondar, prezententendar ke Romane BRO save so kērena buti ko lačheder hali e Romengoro ani Republika Makedonia. Ano nakhlo berš i Ekspertikani grupa baše hakoja e dizutnengere kērdā buti ko vazdipe e personalnikane kapacitetengoro thaj profesionalizacia olakere 3enengoro, dendā aktivnikane pestar sa kana sas kērdi i *Strategia e Romengiri ani Republika Makedonia* thaj kērdā rodlripa tare teme save si phandle e dizutnikane hakojenca thaj savaht dikhela e amalipnaskere ćipote ani phuv.

Ani Republika Makedonia si ano thavdipe thaj o averkēripe e Alusaripaskere zakoneskoro palo save ka oven realizirime e avutne parlamentarnikane alusaripa ko 2006 berš. I ekspertengiri grupa baše hakoja e dizutnengere ikērindo i iniciativa baše averkēripa ko Alusaripaskoro zakono, involvirinela pes peskere bahanenca thaj rodipanca kori o averipe e Alusaripaskere zakoneskoro rekomendaciača bašo barder 3enipe e etnikane khedinengoro ano Parlamento e Republika Makedoniakoro, ko so akceptuinela thaj akcento dela ko pućipe ki bareder participacia e Romengiri ko anipe e jekhethane soluciengoro.

Rezime e bahaneskoro

Jekhajekh e Konstitucionalēja ki Republika Makedonia (3eno 62) o Parlamento kērena 120 3i 140 deputatoja. O ćhani thaj e kondicie bašo alusaripa e deputatengoro ovela lačardo e Zakoneča (poza 4 taro kodova 3eno).

Ano kodova konteksto i iniciativa e Ekspertikane grupakiri baše hakoja e dizutnengere si kērdi taro bahan-averkēripa ko alusaripaskoro modelo baše avutne parlamentarnikane alusaripa ani Republika Makedonia, save so trubul te arakhel bareder participacia e tikneder etnikane khedinengiri.

O bahani ovela kērdō taro šajdipa bašo leipe e akanutne propocionalnikane modeloskoro bašo 120 deputatengere thana ane 6 alusaripaskere jekhina, dende bahaneča te ovel aver 12 thana save so si thana e minoritetengere etnikane khedinenge (*etnikane khedina save so participirinena pohari taro 20% tari sa i populacia ani Republika Makedonia*), alusarde upral i baza tare sanacionalnikane liste palo proporcionalnikano modelo.

E 12 deputatengere thana te oven ulavde ano jekhajekhipe e procentualnikane 3nipača ane potikne khedina:

- 4 thana baši turkikani etnikani khedin
- 3 thana baši romani etnikani khedin
- 3 thana baši srbikani etnikani khedin
- 1 than baši vlahikani etnikani khedin
- 1 than baši bošnakongiri etnikani khedin

Garancia jekhe mečoça

Ovela dendo bahani baše 12 deputatengere mandatoja te na oven ko sa garantirime, nhuma olenge te oven terminirime ulavde kvote baši sakoja tikneder etnikani khedin. Ano adhinalipe 3i savo nivelu ka ovel reslo, kodobor mandatoja te oven ulavde e etnikane khedinake. Kodole čhaneça ka ovel ikërdo o ruhi e kompetitivnipaskoro bašo xulipe ano zakonoanipaskoro kher thaj savo si phandlo e fremenca ke kodola politikane partie.

Čhani avazideipaskoro

Taro tehnikano aspekto ovela dendo bahani i avazideipaskiri lista te saikërel duj ulavde kotora. Ano jekhto kotor uzal o proporcionalnikano alusaripaskoro modelo te oven alusarde 20 deputatengere thana pali alusaripaskiri jekhin, ja pale 6 alusaripaskere jekhina fare 20 deputatoja, 3ikote ano dujto kotor e listakoro te ovel identikane ko nivelu e saste themake thaj te ovel baše politikane partie e tikneder etnikane khedinengoro save so ovena alusarde baše 12 deputatengere thana (saveça i Republika Makedonia si jekh alusaripaskiri jekhin).

Kodova so si aver e akanutne propocionalnikane alusaripaskere modelostar, akale 12 thanenge ka ovel dendi putardi avazideipaskiri lista savate o alusari ka šaj te rotakërel o konkretikano anav e kandidatoskoro ani savi te si politikani partia.

I putardi avazideipaskiri lista anela te ovel tiknëripe e hierarhiakere poziciakoro thaj o lideripe ane fremia ke politikane partie ke tikneder etnikane khedina. Akava bahani anela mečo maškar e politikane partie tari jekh etnikani khedin thaj si phandle e kehдинаça savakere si tari jekh rig, numa thaj kompeticia savi so si phandli korkori e partiaça. Ki putardi avazideipaskiri lista nane te ovel mečo maškar e verver etnikane khedina.

Ani sakoja tare 5 etnikane liste baše bičhalutne šaj te oven kandidatoja sa e politikane partie tari kodoja etnikani khedin ikalipaça kodolenge save ka oven ani koalicia e avere politikane partiengere thaj ka ovel olen peskere kandidatia ano jekhto kotor e avazideipaskere listate.

Ulavdi sama ka ovel dendi ko terminripe e relevantnikane kvotengoro save so ka oven importantna e tikneder etnikane khedinenge ulavde, dikhipaça so ola si aver maškar peste palo peskoro gendiepe. I kvota trubul te ovel funda bašo legitimiteto e mandatengoro ke alusarde prezententoja tari lista e tikneder etnikane khedinengoro.

Lačhipe e modeloskoro

- Poefikasnikano autoriziripe e tikneder etnikane khedinengoro ano zakonoanipaskoro kher;
- Phagipe e bipolarnikane karakteroskoro e dekretongoro save so ovena ande ane fremia ko zakonoanipaskoro kher;
- Baripe e multietnikane amalipaskoro;

- Vazdipe e patāvipaskoro thaj kēripe jekh šanse thaj jekh funda baši participacia;
- Bareder reprezentipe e avazengoro ke potikne etnikane khedina;
- Ikalipe ko dikhipe e individualnikane kvalitetengoro mujal i dominacia e partiengere lideripaskoro ano anipe e dekretengoro baše kandidature;
- Barder šajdipe bašo korkorutno leipe than ke potikne etnikane khedina saven so isi leipe than telo 20% tari sa i populacia ani Republika Makedonia;
- Baripe e asaripaskoro tare tikneder etnikane khedina ani relacia ko anipe e dekretengoro-realizacia ki themutni politika.

Rekomendacie

1. Te ovel pobuter autoriziripe e tikneder khedinengoro ano zakonoanipaskoro kher.
2. Te ovel kērdo Alusaripaskoro zakono savo so ka ovel apendikso ko baripe e multietnikane amalipaske.
3. Te oven involvirime e potikne etnikane khedina ani putardi diskusia bašo Alusaripaskoro zakono.
4. Te ovel phagerdo o bipolarnikano karaktero ke putarde diskusie leindo ko dikhipe e interesoja ke potikne etnikane khedina.